

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
ПРО МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ****CONCEPTUAL PRINCIPLES OF REFORMING LOCAL SELF-GOVERNMENT
LEGISLATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION**

У контексті цифрової трансформації держави постає потреба у комплексному переосмисленні підходів до правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування. Мова йде не лише про запровадження окремих електронних інструментів, а про формування цілісної концепції реформування законодавства, спрямованої на інтеграцію цифрових технологій у систему місцевого врядування, удосконалення механізмів взаємодії між органами влади та громадянами, підвищення рівня відкритості управлінських процесів, а також забезпечення ефективного функціонування електронних публічних сервісів. Такий підхід передбачає адаптацію нормативно-правової бази до сучасних технологічних умов, узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами цифрового врядування та створення правових передумов для розвитку інноваційних форм управління територіальними громадами. Мета статті полягає у необхідності опрацювати концептуальні засади реформування законодавства про місцеве самоврядування в контексті діджиталізації. В статті наголошено на відсутності у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні положень щодо реформування законодавства про місцеве самоврядування у контексті діджиталізації певною мірою може розглядатися як концептуальна прогалина. Документ визначає основні напрями трансформації системи місцевого самоврядування, принципи її функціонування та стратегічні орієнтири розвитку, однак про цьому не враховує окремого напрямку модернізації законодавства, пов'язаного із цифровою трансформацією управлінських процесів. Унаслідок цього концепція фактично зосереджується на інституційних, територіальних і фінансових аспектах реформи, залишаючи поза увагою питання адаптації правового регулювання до нових форм організації діяльності органів місцевого самоврядування. Така ситуація може свідчити про певну неповноту концептуального бачення реформування, оскільки законодавче забезпечення розвитку місцевого самоврядування потребує врахування сучасних змін у механізмах здійснення публічної влади. Зроблено висновок, що реалізація сформованих у дослідженні підходів сприятиме модернізації правового регулювання місцевого самоврядування, створенню ефективної нормативної основи для впровадження цифрових інструментів у діяльність органів місцевої влади, а також підвищенню якості публічних послуг і рівня довіри громадян до інститутів влади. Отримані результати можуть бути використані у подальшій нормотворчій діяльності, наукових дослідженнях та практиці реформування системи місцевого самоврядування в Україні в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: *концепція, концептуальні засади, реформування, законодавство, місцеве самоврядування, діджиталізація.*

In the context of the digital transformation of the state, there is a need for a comprehensive rethinking of approaches to the legal regulation of the activities of local self-government bodies. This is not only about the introduction of individual electronic tools, but also about the formation of a holistic concept of legislative reform aimed at

integrating digital technologies into the local government system, improving mechanisms for interaction between authorities and citizens, increasing the level of openness of management processes, as well as ensuring the effective functioning of electronic public services. This approach involves adapting the regulatory framework to modern technological conditions, harmonizing national legislation with international standards of digital governance, and creating legal prerequisites for the development of innovative forms of management of territorial communities. The purpose of the article is to study the need to develop conceptual principles for reforming legislation on local self-government in the context of digitalization. The article emphasizes the absence of provisions in the Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine regarding the reform of local self-government legislation in the context of digitalization, which can to some extent be considered a conceptual gap. The document defines the main directions of transformation of the local self-government system, the principles of its functioning and strategic development guidelines, but does not take into account a separate direction of modernization of legislation related to the digital transformation of management processes. As a result, the concept actually focuses on the institutional, territorial and financial aspects of the reform, leaving out of consideration the issue of adapting legal regulation to new forms of organizing the activities of local self-government bodies. This situation may indicate a certain incompleteness of the conceptual vision of reform, since the legislative support for the development of local self-government requires taking into account modern changes in the mechanisms for exercising public power. It is concluded that the implementation of the approaches developed in the study will contribute to the modernization of the legal regulation of local self-government, the creation of an effective regulatory framework for the implementation of digital tools in the activities of local authorities, as well as improving the quality of public services and the level of citizens' trust in government institutions. The results obtained can be used in further regulatory activities, scientific research and the practice of reforming the local self-government system in Ukraine in the context of digital transformation.

Key words: *concept, conceptual principles, reform, legislation, local self-government, digitalization.*

Актуальність теми. У контексті цифрової трансформації держави постає потреба у комплексному переосмисленні підходів до правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування. Мова йде не лише про запровадження окремих електронних інструментів, а про формування цілісної концепції реформування законодавства, спрямованої на інтеграцію цифрових технологій у систему місцевого врядування, удосконалення механізмів взаємодії між органами влади та громадянами, підвищення рівня відкритості управлінських процесів, а також забезпечення ефективного функціонування електронних публічних сервісів. Такий підхід передбачає адаптацію нормативно-правової бази до сучасних технологічних умов, узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами цифрового врядування та створення правових передумов для розвитку інноваційних форм управління територіальними громадами.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, присвячені реформуванню місцевого самоврядування, у своїх наукових працях розглядали: Л.В. Антонова, В.О. Боняк, О.А. Кавилін, М.І. Карлін, Т.І. Коробчук, І.В. Козюра, В.П. Олесюк, В.Г. Олюха, Р.В. Фросіняк та багато інших. Втім, з огляду на сучасні реалії та загрози, важливим та необхідним кроком є формування концептуальних засад реформування законодавства про місцеве самоврядування в контексті діджиталізації.

Саме тому метою статті є: опрацювати концептуальні засади реформування законодавства про місцеве самоврядування в контексті діджиталізації.

Виклад основного матеріалу. Говорячи про концептуальні засади реформування законодавства про місцеве самоврядування в контексті діджиталізації варто вказати «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», метою якої є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності

на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [1]. Публічні послуги повинні надаватися відповідно до державних стандартів з урахуванням необхідності забезпечення: територіальної доступності, що передбачає надання послуг на території громади, де проживає особа; належної матеріально-технічної бази для надання основних форм публічних послуг (органи місцевого самоврядування повинні мати у своєму розпорядженні відповідні приміщення та інфраструктуру); відкритості інформації про послуги, порядок та умови їх надання; професійності надання публічних послуг. Крім того, необхідно забезпечити безперервну освіту посадових осіб місцевого самоврядування [2].

В рамках представленої в роботі проблематики відмітимо, що відсутність у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні положень щодо реформування законодавства про місцеве самоврядування у контексті діджиталізації певною мірою може розглядатися як концептуальна прогалина. Документ визначає основні напрями трансформації системи місцевого самоврядування, принципи її функціонування та стратегічні орієнтири розвитку, однак при цьому не враховує окремого напрямку модернізації законодавства, пов'язаного із цифровою трансформацією управлінських процесів. Унаслідок цього концепція фактично зосереджується на інституційних, територіальних і фінансових аспектах реформи, залишаючи поза увагою питання адаптації правового регулювання до нових форм організації діяльності органів місцевого самоврядування. Така ситуація може свідчити про певну неповноту концептуального бачення реформування, оскільки законодавче забезпечення розвитку місцевого самоврядування потребує врахування сучасних змін у механізмах здійснення публічної влади. Відсутність відповідних положень у концепції ускладнює формування цілісного підходу до оновлення нормативно-правової бази у цій сфері та не створює достатньо чітких орієнтирів для подальшого вдосконалення законодавства. Саме тому у науковій площині обґрунтовується доцільність уточнення або доповнення концептуальних засад реформування місцевого самоврядування з урахуванням зазначеного напрямку трансформації.

В даному контексті також відмітимо Постанову КМУ «Деякі питання реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах воєнного стану і підготовки до набуття членства України в Європейському Союзі», в якій вказується, що незавершеність процесу розмежування сфер компетенції органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також розмежування та розподілу повноважень місцевого самоврядування та виконавчої влади різних рівнів, що призводить до наділення місцевого самоврядування невластивими для них повноваженнями з недостатнім ресурсним забезпеченням, що зумовлено такими обставинами: відсутність чітких критеріїв розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також між усіма рівнями публічного врядування призводить до низької ефективності діяльності в окремих сферах та ситуаціях, коли органи місцевого самоврядування змушені виконувати додаткові завдання за відсутності єдиних підходів до нормативів чи стандартів їх якості, а також без відповідного ресурсного забезпечення; віднесення подібних повноважень до компетенції різних органів, що спричиняє дублювання та відсутність відповідальності за їх невиконання (незабезпечення виконання); невизначеність повноважень територіальних громад в управлінні земельними, водними та лісовими ресурсами не сприяє їх ефективному використанню та збереженню; залишаються достатньо низькими якість та доступність публічних послуг у деяких віддалених населених пунктах територіальних громад; залишається достатньо низькою якість житлово-комунальних послуг; тощо [2].

Варто відмітити, що окремі аспекти, присвячені реформуванню законодавства про місцеве самоврядування досліджувались і в ряді наукових праць. Так, до прикладу, у 2020 році О. Золотоноша акцентував увагу на тому, що реформування місцевого самоврядування в Україні залишається одним із пріоритетних завдань, що сприятиме розвитку місцевого самоуправління й економічного розвитку країни в цілому. Результатами реформи, продовжує автор, повинна стати правова, організаційна та матеріальна спроможність територіальних громад, органів місцевого самоврядування провадити діяльність з дотриманням принципів та положень Європейської хартії місцевого самоврядування; доступність адміністративних, соціальних та інших послуг; підвищення їх якості; впровадження механізму здійснення місцевими держадміністраціями та населенням контролю за наданням органами місцевого самоврядування, територіальними органами центральних органів виконавчої влади адміністративних, соціальних та інших послуг; створення сприятливих правових умов для максимально широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень, а також розвитку форм демократії участі на місцях; формування ефективної територіальної системи місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої

влади, здатної забезпечити сталий соціально-економічний розвиток відповідних адміністративно-територіальних одиниць; стимулювання економічного розвитку територій за рахунок удосконалення механізмів впливу органів місцевого самоврядування на визначення пріоритетів місцевого економічного розвитку [3]. Я.П. Павлович-Сенета та Ю.Р. Лозинський роблять висновок, що розвиток місцевого самоврядування в Україні має значні перспективи, особливо в контексті європейської інтеграції та децентралізації влади. Разом із тим, подальшого розвитку та удосконалення потребують такі аспекти його функціонування: 1) законодавче забезпечення. Зокрема, у 2025 році планується ухвалення нових законів, спрямованих на зміцнення місцевого самоврядування та підвищення його самодостатності. Наприклад, обговорюється питання про необхідність чіткого правового регулювання фінансової автономії громад, місцевих ініціатив та референдумів, цифровізації місцевого самоврядування, тощо; 2) розширення можливостей місцевих бюджетів для самостійного вирішення питань місцевого розвитку [4]. Так, узагальнюють автори, для подальшого розвитку та удосконалення місцевого самоврядування критично важливим є збільшення ролі місцевих податків і зборів, а також збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів. Основними джерелами надходжень є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиний податок, податок на майно та туристичний збір. При цьому, важливо вдосконаливати механізми розвитку місцевого бізнесу, адже стимулювання підприємницької діяльності сприяє збільшенню податкових надходжень. Наприклад, у 2025 році надходження від єдиного податку зросли на 14,6% [4].

Проведений аналіз норм чинного законодавства та наукових поглядів вчених дає можливість констатувати важливість прийняття нової «Концепції реформування законодавства про місцеве самоврядування в умовах діджиталізації», адже сучасні процеси цифрової трансформації публічного управління істотно змінюють механізми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування та взаємодії з громадянами. Чинне законодавство значною мірою сформоване в умовах традиційних управлінських процедур і не повною мірою враховує потреби впровадження електронного врядування, цифрових адміністративних послуг та інструментів електронної демократії. У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні цілісного концептуального підходу до оновлення правового регулювання, який забезпечить системне впровадження цифрових технологій у діяльність органів місцевого самоврядування та підвищить ефективність надання публічних послуг.

Вказаний вище концептуальний документ має містити наступні положення:

1) мета та завдання. Так, метою Концепції є створення правових та організаційних умов для інтеграції цифрових технологій у діяльність органів місцевого самоврядування та розвиток цифрового місцевого врядування. В свою чергу основними завданнями Концепції є: модернізація законодавства про місцеве самоврядування з урахуванням цифрових трансформацій; забезпечення розвитку електронного врядування на рівні територіальних громад; впровадження цифрових інструментів участі громадян у місцевому управлінні; підвищення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування через відкриті дані; створення правових умов для функціонування муніципальних інформаційних систем; забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних у процесах цифрового управління;

2) принципи реформування. Взагалі, принципи – це об'єктивно зумовлені нормативні начала, що є своєрідним відображенням законів і закономірностей соціального суспільного розвитку, соціальних потреб, цінностей, законів і закономірностей управління, які в основному закріплені в юридичних актах у вигляді керівних правил і норм поведінки, що відповідають цілям діяльності системи управління та визначають вимоги до системи, структури, організації і процесу управління [5, с. 11]. Тож, принципи реформування законодавства про місцеве самоврядування в контексті діджиталізації - це основоположні керівні ідеї та засади, які визначають напрями, зміст і межі оновлення нормативно-правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування з урахуванням впровадження цифрових технологій, електронного врядування та інструментів електронної демократії, а також спрямовані на забезпечення ефективності публічного управління, доступності публічних послуг, відкритості діяльності органів влади та участі громадян у вирішенні питань місцевого значення в умовах цифрової трансформації суспільства. Хотілося б відмітити, що у згаданій вище Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні вказується, що організації влади здійснюється з дотриманням таких принципів: верховенства права; відкритості, прозорості та громадської участі; повсюдності місцевого самоврядування; субсидіарності; доступності публічних послуг; підзвітності та підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді; підконтрольності органів місцевого самоврядування органам виконавчої влади у питаннях

дотримання Конституції та законів України; правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування; державної підтримки місцевого самоврядування; партнерства між державою та місцевим самоврядуванням; сталого розвитку територій [1]. З огляду на підняту у роботі проблематику, перелік відповідних принципів видається досить звуженим та потребує розширення у новому концептуальному документі. Відтак, насамперед варто доповнити його принципом цифровізації (діджиталізації) місцевого самоврядування, який передбачає активне використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності органів місцевої влади, запровадження електронного урядування, цифрових сервісів і платформ електронної демократії. Це сприятиме підвищенню ефективності управлінських процесів і доступності публічних послуг. Доцільним є також закріплення принципу інноваційності, що передбачає впровадження сучасних управлінських підходів, новітніх технологій та управлінських практик у діяльність органів місцевого самоврядування. Такий принцип орієнтує систему місцевого управління на постійне оновлення та пошук більш ефективних моделей організації публічної влади. Важливим доповненням може бути принцип інтегрованого (комплексного) розвитку територій, який забезпечує узгодженість економічного, соціального, інфраструктурного та екологічного розвитку територіальних громад і сприяє збалансованому територіальному розвитку держави. Крім того, доцільно виокремити принцип інклюзивності, що передбачає врахування інтересів різних соціальних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю, молоді, людей похилого віку та інших вразливих категорій під час формування та реалізації місцевої політики.

3) основні напрями реформування законодавства, до яких доцільно віднести наступні:

3.1. законодавче закріплення цифрового місцевого урядування, що має передбачати внесення змін до законодавства про місцеве самоврядування з метою визначення правових засад функціонування електронного урядування на місцевому рівні, включаючи використання електронного документообігу, цифрової ідентифікації та електронної взаємодії між органами влади;

3.2. розвиток електронної демократії, зокрема норми діючих нормативно-правових актів різної юридичної сили повинні передбачати застосування цифрових інструментів участі громадян у процесах місцевого управління, зокрема: електронних петицій; електронних консультацій з громадськістю; електронних громадських слухань; цифрових платформ громадського бюджету.

3.3. подальший розвиток адміністративних послуг шляхом їх цифровізації, що передбачає забезпечення можливості надання більшості адміністративних та муніципальних послуг в електронній формі через інтегровані цифрові платформи, пов'язані з державними реєстрами та інформаційними системами;

3.4. розвиток муніципальних інформаційних систем. Передбачається створення правових механізмів функціонування муніципальних реєстрів, геоінформаційних систем територіальних громад, платформ управління міською інфраструктурою та інших цифрових інструментів управління громадою;

3.5. органи місцевого самоврядування повинні забезпечити регулярне оприлюднення даних щодо бюджетів громад, рішень органів місцевого самоврядування, використання комунального майна та інших публічних ресурсів у форматі відкритих даних.

4) Інституційне забезпечення реалізації Концепції, що має передбачати: створення або визначення відповідальних підрозділів цифрової трансформації в органах місцевого самоврядування; підвищення цифрової компетентності посадових осіб місцевого самоврядування; розвиток цифрової інфраструктури територіальних громад; співпрацю органів місцевого самоврядування з державними органами, громадянським суспільством та приватним сектором у сфері цифровізації;

5) джерела фінансування заходів, передбачених Концепцією. Джерелами фінансування реалізації «Концепції реформування законодавства про місцеве самоврядування в умовах діджиталізації» мають бути кошти державного бюджету України, зокрема за програмами розвитку цифрової трансформації та публічного управління, кошти місцевих бюджетів у межах програм розвитку територіальних громад і цифрової інфраструктури, міжнародна технічна допомога та грантові програми міжнародних організацій і донорів, а також інші не заборонені законодавством джерела, включаючи партнерські проекти з міжнародними фінансовими інституціями та програмами підтримки цифровізації публічного сектору;

6) результатами реалізації Концепції мають бути: підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування; забезпеченню прозорості управлінських процесів на місцевому рівні; розширенню можливостей участі громадян у вирішенні питань місцевого значення; покращенню якості та доступності адміністративних послуг; формуванню цифрових територіальних громад та розвитку сучасних моделей управління, зокрема концепції «розумного міста».

Висновки. Підбиваючи підсумок слід узагальнити, що реалізація сформованих у дослідженні підходів сприятиме модернізації правового регулювання місцевого самоврядування, створенню ефективної нормативної основи для впровадження цифрових інструментів у діяльність органів місцевої влади, а також підвищенню якості публічних послуг і рівня довіри громадян до інститутів влади. Отримані результати можуть бути використані у подальшій нормотворчій діяльності, наукових дослідженнях та практиці реформування системи місцевого самоврядування в Україні в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 01.04.2014 № 333-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p/conv#Text>
2. Деякі питання реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах воєнного стану і підготовки до набуття членства України в Європейському Союзі: Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік від 12.12.2025 № 1748 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1748-2025-p/conv#Text>
3. Золотоноша О. Реформування місцевого самоврядування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*, 2020. Вип. 6. С.198-202
4. Павлович-Сенета Я. П., Лозинський Ю. Р. Становлення та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. № 90. Том 1. С. 321–326. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.42>
5. Кунев Ю.Д. Принципи побудови та вдосконалення організаційної структури органів внутрішніх справ України: загальнотеоретичні аспекти державного управління: автореф. дис... канд. юрид. наук. Харків, 2001. 17 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.09.2025

Дата публікації: 25.09.2025